

דף לד

'בשופעות מתוך י"ג לאחר י"ג לאחיובי אינהו, מתוך י"ב לאחר י"ב לחיובי אינהי'. רש"י פרש שלפני היותם גדולים מסרו קידושין שיחולו לכשיגדלו, ומיד כשנעשו גדולים חלים האיסורים האיסורים (אשת איש, אשת אה, אחות אשה) בבת אחת. והקשו הראשונים על פירוש זה, איך מועיל מעשה שעשה בעודו קטן שאינו בר קידושין?

וכתב במשנה למלך (הל' אישות ד, ז), שלשיטת רש"י אכן מועיל מעשה הקטן לכשיגדיל כיון שאינו אלא מחוסר זמן, וזמן – ממילא הוא בא. ואינו דומה לנכרי המקדש אשה 'לאחר שאתגייר' ששם הוא מחוסר מעשה הלכך נחשב כדבר שלא בא לעולם.

ומהר"ח אור זרוע כתב בתשובה (קסז) שמועילה שליחות הקטן לכשיגדיל, ובקטן שהגיע לעונת הפעוטות שממכרו מכר וכו'.

ויש מתרצים שרש"י כאן פירש דברי רב לשיטתו שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם וכרבי מאיר ולכך יכול הקטן לקדש לכשיגדיל, אבל לפי מה שאנו נוקטים אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, אינו יכול (ע' שער המלך מכירה כב, ט; אבני מלואים מג, א. וע"ע בחדושי הרמב"ן).

ואף התוס' שהקשו, יש מפרשים שאין קושיהם משום הקדושין אלא משום שאין קטן עושה שליח. ומפרשים שבוה נחלקו רש"י ותוס', האם מופלא הסמוך לאיש עושה שליח אם לאו. ע"ע נודע ביהודה תנינא אה"ע נב נד; הר צבי.

ויש לתמוה הרי קטן אינו 'בר דעת' ולכאורה אין כל תוקף למעשהו, וכשם ששוטה שקידש לא יועילו קידושו לאחר שנשתפה, הוא הדין בקטן. [ואכן המהרש"ל דחה בשתי ידיים פירוש זה: 'וחלילה, ואל תשגיח בו אפילו להחמיר כיון שאין מעשה קטן כלום, לא לקדש ולא לעשות שליח עד שיגדל'].

ובחזון איש (אה"ע סא) פרש כוונת רש"י [שלא כר"ח או"ז והמשנה-למלך] שסמוך לזמן שנעשה גדול נתן קידושו, וכששקעה החמה של שנתו הי"ג עדין עסוקין היו באותו ענין, והעדים לפניהם וכסף הקידושין קיים, והיות ולא חזרו בהם, חלים הקידושין מיד כשגדל כאילו המעשה נעשה עתה.

ויש מי שכתב שלא נמצא בגמרא בפירוש שהסיבה שאין קידושין או קנינים לקטן היא מפני שאין בו דעת, שאף שאמרו חרש שוטה וקטן לאו בני דעה הם, כל שעושה מעשה ומחשבתו ניכרת מתוך מעשהו – מה שעשה עשוי, אלא הסיבה שאין בכוחו לקדש ולקנות היא שכשם שדיני התורה, המצוות והאיסורים, לא נאמרו אלא לגדולים, כך גם הקנינים והקידושין אבל אין החסרון בעצם המעשה אלא בחלות הדין. ובכך מובנת שיטת רש"י שמעשה הקטן בכחו להחל קידושין לאחר שגדל (קהילות יעקב כה, ע"ש שהאריך בדבר. וע"ע באריכות בשו"ת נודע ביהודה תנינא אה"ע נב-נד).

א. הרמב"ן הקשה על פרש"י כיצד יתכן לצמצם שיביאו כולם סימני גדלות באותה שעה בדיוק [ואין לומר שהביאו שערות קודם שמלאו להם שנתיים וכשהגיע הזמן הרי ממילא כולם גדולים באותה שעה – כי הלא להלכה שערות שלפני הזמן אינן סימני גדלות אלא שומא בעלמא]. ולכאורה אין מובנת הקושיא הלא כשם שאנו דנים כל אדם שכשהגיע לשלש עשרה שנה דינו כגדול מיד בשקיעת החמה ומוציא אחרים במצוות ידי חובתם [מדין חוקה דרבה], אם כן יש לנו לדון כמו כן על ארבעתם, שכולם נעשו גדולים בהגיע זמנם. וכן כתבו הרשב"א והריטב"א שלאחר שבדקנום וראינו שהם גדולים, דנים שהיו גדולים למפרע בתחילת היום.

וכפי הנראה דעת הרמב"ן היא שאין לסמוך על חוקה זו להקל בדאורייתא וכמו כן לחייב חטאת על פי אותה חוקה, שזו קולא בהבאת חולין בעזרה, ועל כרחך צריך עדות ובדיקה שהם גדולים באותה שעה, ועל כן הקשה שזה דבר שבנמנע (וע"ע שב שמעתתא ה, טז-יז; שו"ת בית זבול ח"ב כו, יז).

ב. ע"ע קובץ שעורים כתובות אות קצד; חדושי הגרנ"ט (השלם) קז; קרני ראם (שבסוף המסכת, מהרא"מ טוביבש) על התוס' ב"ב קנו. ואולם יש שפרשו אחרת כוונת התוס' – ע"ש בהגהות חת"ס; חו"א אה"ע קיד, יח.

והיא אין אשה מתעברת בביאה ראשונה... ואין לומר שמשנתנו מדברת בבעולות, שאם כן היה לו לתנא לחלק בגדולות עצמן בין בעולות לבתולות, ולא בין קטנות שאינן ראויות לילד לגדולות (מהדורא בתרא. והעיר שם לפי זה על תירוק הגמרא שבעלו ושנו, ועדיין קשה לפלוג וליתני בדידה. ושם כוונת הגמרא שכיון ששייך עיבור בבעלו ושנו, שוב גזרו בכל אופן לענין המתנה אף בביאה אחת. וכן צידד בהר צבי, והמאירי לא נקט כן. וע"ע רש"ש). וכבר הקשו כן הראשונים (ערמב"ן ועוד), והריטב"א תירץ שמן הסתם משנתנו מדברת בבתולות צנועות שלא נבעלו, שהן לא היו בקיאים בבעליהם ולא הם בנשותיהן, לפיכך באו לידי שגגת חילוף. ומהר"ם מרוטנבורג (מובא בתורא"ש) תירץ שמדיוק לשון משנתנו 'ובשעת כניסתן לחופה החליפו' משמע שרק אז חייב חטאת משום אשת איש, ולא מקודם לכן, וזה מפני שמדובר בבתולות שעד שנכנסו לחופה דינם כנערה המאורסה ואינה בכלל אשת איש לחיוב כרת ולא חטאת – כן חידש מהר"ם – ומזה משמע שאין מדובר בבעולה, כי אז גם מקודם לכן היה דינה כשאר אשת איש, ובכרת וחטאת. ובשו"ת מהר"ח אור זרוע (קסו) כתב שמהר"ם חזר בו מחידושו זה שבנערה המאורסה אין חיוב כרת וחטאת. וע"ע ישרש יעקב, ערוך לנר כאן ובריש כריתות.

– כתבו כמה מן הפוסקים שבזמן הזה נשתנו הטבעים, ואשה מתעברת גם מביאה ראשונה (ע' נוב"י אה"ע קמא כב, תנינא לא; חת"ס אה"ע ח"א ו; תשורת ש"י תנינא עב). ויש שכתבו שאף חז"ל לא דברו אלא על הרוב אך יש מיעוט שמתעברות (שו"ת שיבת ציון עג. וע' בהגהות מלוא הרועים כאן; שו"ת תורה לשמה תנא; שו"ת משנה הלכות קצו-ח ועוד).

עוד בסוד אין אשה מתעברת מביאה ראשונה, ע' קדושת לוי ויגש (עה"פ ונתתם חמישית); ספר הפרשיות ר"פ תצוה – 'טמיר ולא נעלם'.

(ע"ב) 'תמר באצבע מיעכה, דאמר רבי יצחק: כל מועכות של בית רבי – תמר שמן. ולמה נקרא שמן תמר? על שם תמר שמעכה באצבעה'. 'הענין שהיו פורשין בעליהן ללמוד תורה, והיו רוצות להתעבר לשעתן. ויש גורסין: 'מועכות של בית דוד', ומפני שהיו בעליהן יוצאין לצרכי מלכות' (מאירי). 'ואלו ואלו לשם שמים נתכוונו, שהיו רוצות להקים זרע מבעליהן. והיו כשרים וממשפחת כשרים וקדושים, וכדרך שנתכוונה תמר, ולכן נקראות על שמה' (ריטב"א). בשו"ת מנחת יצחק (ח"ט ז) הורה שאין לעשות כן, להסיר הבתולין באופן מלאכותי, אף לאחר הנישואין, אלא אם יש כורח רפואי (וע' עוד בשו"ת ריב"ש קכו; שו"ת תורה לשמה תנא). על דרך הרמז – ע' בספרים הקדושים קדושת לוי ויגש עה"פ ונתתם חמישית; נועם אלימלך וישב ד"ה אלה תולדות.

'כמעשה ער ואונן דכתיב והיה אם בא אל אשת אחיו ושחת ארצה ולא כמעשה ער ואונן דאילו התם שלא כדרכה והכא כדרכה' – משמע שהיו זורים מבחוץ. וצריך לומר שהיה לגמרא לימוד וסמך כלשהו מן הכתובים ששימשו שלא כדרכה (עפ"י מהרש"א. וע' גם במהדורא בתרא). נקטו לפרש 'שחת ארצה' כפשוטו שהיו זורים מבחוץ (וכפרש"י במקרא), ועל כן הקשו מנין ששימשו שלא כדרכה. אך לכאורה היה נראה לפרש לפי הגמרא שכינוי הוא לביאה שלא כדרכה, שזה כהשחתה ארצה. ולדבריהם אפשר שעשו כן כדי להיות כטוהים שלא תתעבר, משא"כ בדש מבפנים חזרה מבחוץ אין הדבר ודאי. שו"ר בפירוש ראב"ע שהביא מבן תמים לפרש כן, ודחאו. וכן כיוון לפירוש זה הרש"ש. וכן נראה מתוך דברי הריטב"א שפירש כן בפשיטות.

'ההיא דאתיא לקמיה דרב יוסף, אמרה לו: רבי, אנא שהיתי אחר בעלי עשר שנים וילדתי. אמר לה: בתי, אל תוציאי לעז על דברי חכמים. אמרה ליה: לנכרי נבעלתי'. פירש הריטב"א: לא נבעלה ממש אלא שנתאוותה לו, ולענין זה המחשבה חשובה כמעשה שלא תהא עקרה. [פירש שלא כמשמעות הפשטנית, שאין מובן מדוע גילתה סרחונה, ומה היה לה להתל כנגד רב יוסף].
ומהרש"ל פירש: 'לנכרי נבעלתי באונס ובעבור שהייתי מצטער בדבר בזכרי אותו המעשה מקרה לא טהור אשר בא לידי ונהגיתי מעבירה, וכדי לקבל תשובת המשקל עלי כפי ההנאה באיסור אשר בא לידי, מתוך זה היה דעתי תמיד על הביאה, ולא פסק חוש תאות המשגל מן הרחם וילדתי אף אחר עשר שנים לביאת הגוי'.

והביאו ענין זה כאן בהקשר לדברי משנתנו שנשים שאינן ראויות לילד אין מפרישים אותם מבעליהן, ועל כך אמרו שאשה ששהתה עשר שנים בלא בעל שוב אינה יולדת ואינה צריכה פרישה. ודחה רב נחמן שאין הדבר פסוק שהרי אם בדעתה להינשא יכולה לילד, הלכך צריכה הפרשה שמא היתה דעתה להינשא או נבעלה לנכרי (מהרש"ל).

ככתבם וכלשונם'

'בשלמא אונן – משום 'לא לו יהיה הזרע', אלא ער – מאי טעמא עבד הכי? כדי שלא תתעבר ויכחיש יפיה' –

ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה' – ... 'כל הבריאה כולה שמה בטחונה באורו של משיח שעתיד לצאת ממך, כי בכור יהודה אתה. יהודה אביך – מלך בלי עס; ואתה – עתיד לרשת מלכות ברוב עם. הכל בוטחים בך, ואתה – כל כך חסר בטחון אתה, שאם מאבד אתה לדעתך יופי מזויב זה, הנך דואג שלא תמצא בחיך שום יופי אחר וטעם טוב בחיים! לא מבטח עוז אתה לבוטחים בך אלא משענת קנה רצוף. לא לחנם נקרא שמך 'ער' – שהוערת מן העולם. ראשון למעורערים אתה בעולם החדש, כערער בערבה, חסר בטחה'...

וידע אונן כי לא לו יהיה הזרע ... לא לחנם נקרא שמו 'אונן'. כי לא טעם עדין טעם של שמחה. אלמלי טעם טעמה של שמחה, מה אכפת לו בין זרע שהוא 'לו' ובין אינו 'שלו' – בין כך ובין כך על ידו העולם נבנה ועל ידו העולם בא על תיקונו. אלמלי אונן היה אלא דורש ומבקש את השמחה בחיים – מה אכפת לו אם הבן הבכור על שם אחיו נקרא, והלא כמה וכמה תולדות אחרות יכול הוא להקים אחר הבכור הראשון, וכולם – על שמו יקראו ועל נחלתו יימנו!
– אין זאת אלא בן אחד בלבד אתה רוצה להעמיד לך, בן יחיד שיתן לך מעט המשך וקיום בחיים, ואולם שמחת החיים לא תוכל לטעום ממנו שכל ימיך יהיו מלאים רוגז ועצב, פחד תמיד וחרדה עליו. ואתה אף אינך שואף לשמחת החיים, טוב לך בעצבונך ובחרדתך תמיד על בנך זה היחיד – כי אונן אתה.

אין שמחה לאדם בחייו, גדולה מן השמחה של זה שהוא רואה את אשתו כגפן פוריה, ובניו כשתילי זיתים סביב לשלחנו; כחו האצור בו וטמיר בקרבו לובש רקמה ובשר ורוח...
למה נתת כל מבטך רק על הבן האחד הראשון? והוא – מה אכפת לך איזה שם יקרא עליו? אכן 'אונן' אתה, נטול שמחה, אין טעם לחיך, כי לא תדע שמחה מה היא! חיים בלי בטחון – אינם חיים; ואילו חיים בלי שמחה – כשרוי בבית האבל תמיד, טוב מהם המות'...

...וללמדך עוד שעיקר מהותו של מעשה ער ואונן – היפוכן של בטחה ושמחה הוא. ואף על פי שאין צריך ראייה לדבר, שממילא משתמע, גם רמז נאה יש לדבר: הפוך אותיות 'ער ואונן' למספרים ויעלה לך מנינם – שלש מאות שמונים ושלוש; והרי זה הוא גם מנין של אותיות 'בטחה ושמחה' – שלש מאות שמונים ושלוש. גימטריא של זה כגימטריא של זה. כלומר: קצהו האחד – ער ואונן, ואילו קצהו השני – בטחה ושמחה. (קטעים מתוך ספר איש וביתו לזקני ר"א כי טוב ז"ל פרק כב)

דף לה

'חילוף לא שכיח'. פירוש, בכל אשת איש שזינתה אין צריך הפרשה והרי אין בה כל תועלת להבחנה בין זרע בעלה לזרע אחר, ורק בכגון משנתנו שלא היתה עדיין עם בעלה ולא אחר כך, תהיה תועלת בהפרשה להבחין בין זרע לזרע, וכיון שמקרה כזה אינו שכיח, אין שייך לגזור בזה בקטנה משום מקרה אחר בגדולה (עפ"י חזון איש קלד).

'אנוסה ומפותה צריכה להמתין שלשה חדשים'. דברי רבי יהודה. רבי יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד. וסתם משנתנו שהצריכה המתנה בנשים שנתחלפו, אתיא לדברי הכל שהרי פירשנו משנתנו בשהוחלפו בטעות ואם כן ודאי לא נתהפכו, ומודה רבי יוסי שבכגון זה צריך המתנה (עפ"י הרי"ף. וכן כתב הריב"ש (בתשובה ריו) אודות פילגש שבאה לינשא, שכיון שידוע שהיא חפצה בבנים ואינה מתהפכת, צריכה המתנה אף לדעת רבי יוסי).

*

'אשה מזנה משמשת במוך כדי שלא תתעבר' – זהו שנאמר בתמר זנתה תמר כלתך וגם הנה הרה לזנונים שהרי המזנה מתהפכת כדי שלא תתעבר וכל שכן שאינה עושה פעולה להתעבר, והרי תמר היתה בתולה ואינה מתעברת בביאה ראשונה, לכך אמרו וגם הנה הרה לזנונים – בטח זינתה כמה פעמים. לכן אמר צדקה ממני, כי על כן לא נתתיה לשלה בני – שלכן מיעבה באצבע, כדי שתתעבר. (משך חכמה וישב)

[ובזה אחר זה, לדעת האומרים איסור חל על איסור בכולל, חל איסור טומאה על איסור בעל מום מפני שכולל איסור אכילה].

א. זר ששימש בטומאה אינו חייב משום טומאה (תוס'; רמב"ם ביאת המקדש ט,יא), שלא הוזהרו בטומאה אלא כהנים, כמו שנאמר דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו... (תוס'). ויש מי שכתב בטעם הדבר שלא הוזהר הטמא אלא הראוי לעבוד ולא זר (כסף משנה שם). יש מי שכתב שלפי הטעם שכתבו התוס' אף בכמה שהזר כשר אינו מוזהר משום טומאה, משא"כ לפי הטעם השני (עפ"י דבר אברהם ח"ג ו.ו. ונראה לכאור' שאף להתוס' י"ל שגילה הכתוב בבני אהרן וה"ה לכל העובדים הכשרים בבמה, שאין מסתבר שהכהן יגרע בה מהזר).
והמאירי כתב שזר ששימש בטומאה דינו כזר ששימש בשבת.
ב. זר שהוא בעל מום, נראה שחייב משום זרות ולא משום בעל מום (עפ"י מנחת חינוך ערה).

ז. זר שאכל מליקה; רבי חייא אומר: חייב שתים, משום זרות ומשום נבילה. ולבר קפרא אינו חייב אלא משום זרות. [גם כאן חלו שני האיסורים בבת אחת, בשעת זריקת הדם (עפ"י תוס' ועוד), אבל 'איסור כולל' אין שייך באלו, הלכך בזה אחר זה לא חל איסור על איסור לכולי עלמא].
א. הראב"ד כתב לפרש שלכך זרות ונבילה חלים כאחת, מפני שכשהביא סימני גדלות חלים עליו איסור זרות ואיסור נבילה אעפ"י שהעוף הזה עדיין לא נמלק, מ"מ חל עליו איסור נבילה כלפי נבלות אחרות. ושאר הראשונים חולקים (ערמב"ן וריטב"א ומאירי. וכ"מ מרש"י ותוס' ורמב"ם מעה"ק יא,ט).
ב. הלכה כרבי חייא לחייב שתים (רמב"ם שם).

דף לד

נד. א. אכל אדם אכילה אחת ונתחייב עליה חמשה קרבנות – כיצד?
ב. שנים שקידשו שתי נשים והוחלפו בשעת כניסתן לחופה – כיצד אפשר שיתחייבו בין כולם ט"ז חטאות ויותר?

א. טמא שאכל חלב ביום הכיפורים והיה נותר מן המוקדשין – חייב ארבע חטאות (משום אכילת קודש בטומאת הגוף; אכילת חלב; אכילת נותר; אכילה ביוהכ"פ) ואשם אחד (אשם מעילות).
[מבואר במקום אחר (כריתות יד) שמדובר שאכל כזית חלב ואכל עוד כזית מאכל אחר להשלמת שיעור ככותבת, כגון שאכל כוליה בחלבה או שאר מיני מאכלים, אבל אכל כזית בלבד אינו חייב משום יוהכ"פ. ואם אותו כזית נוסף הוא של פיגול – חייב חטאת נוספת. ואולם חתיכה אחת אי אפשר שתהיה פיגול ויהא בה חיוב נותר, אלא או מבהמה אחרת, או מאותה בהמה וכגון שחלק אחד ממנה עלה ע"ג המזבח ופקע פיגולו ע"כ, ולכך יכול לחול עליו איסור נותר. ואם אכל ממנה עוד כזית דם – חייב חטאת נוספת אלא ששוב אין כאן 'אכילה אחת' שהרי אין בית הבליעה מחזיק יותר משני זיתים].
אם היה שבת והוציאו מרשות לרשות בפיו (ובליעתו זוהי הנחתו. תוס') – חייב חטאת משום מלאכת שבת, וגם משום מלאכת יוהכ"פ – למ"ד יש עירוב והוצאה ליוהכ"פ (וכן הלכה. רמב"ם, תוס', רשב"א, ר"ן ועוד; או"ח תטז, ד, תריא, ב. וע' שאג"א ע). ויש דעת תנאים שעל חילול שבת ויוהכ"פ אינו חייב אלא אחת (ע' בחולין קא ובראשונים).

מבואר בתוס' ובשאר ראשונים שאיסורים שונים בשמם ובמהותם, כגון אכילה והוצאה, אין שייך לומר בהם 'אין איסור חל על איסור'. ומפרש"י לכאורה אין גראה כן.

ב. שנים שקידשו שתי נשים ובשעת כניסתן לחופה הוחלפו בשגגה; אם היו שני אחים והן שתי אחיות, וגם היו נדות, באופן שחל איסור על איסור, אם על ידי 'כולל' או 'מוסיף' [לחד מאן דאמר] או בבת אחת [כגון שעשו שליח לקדש והן עשו שליח לקבל הקדושין ופגע שליח בשליח, וראו דם נדות באותו זמן (לאו דוקא, אלא גם אם ראתה קודם ולא טבלה עד לאותו זמן. תוס') שחלו האיסורין על ידי קדושין כאשר היו האנשים בני י"ג והנשים בנות י"ב. (כפרש"י. והתוס' הביאו גרסה 'ששופעות מתוך ג' לאחר ג'. וכ"כ רמב"ן בשם ר"ח, ולפנינו הגירסה בר"ח י"ג)] – הרי כל ארבעתם חייבים משום איסור אשת-אישה, אשת-אח, אחות-אשה, ונדה. ואם בעלו ושנו, או אפילו באותה ביאה חייבים על כל כח וכח (אף בהעלם אחד) – לדברי רבי אליעזר.

א. יש אומרים שלרבי אליעזר אין חייב על כל כח וכח אלא האיש שעושה הפעולה ואינו נידון כאנוס, אבל האשה נידונית כאנוסה בדבר, שיצרה אנסה (ע' משך חכמה יתרו יט, יז). ויש שאינם מחלקים בדבר וסוברים שאין זה נחשב אונס לפטור מחיוב קרבן (ע' בשו"ת אגרות משה יו"ד ח"ד טו עמ' קפב. וי"א שגם האנוס חייב קרבן – ע' באריכות בחדושי הגר"ר בנגיס ח"א נט).

ב. הרמב"ן נסתפק לומר שאם ראו נדות בהגיען לשלש שנים וחלו עליהן כל האיסורין בבת אחת, גם אם אחר כך טבלו וראו שוב – חייבים עליהן משום נדה [אף אם לא ננקוט שאיסור מוסיף חל על איסור] ששם נידות באשה אחד הוא. ומהרשב"א משמע שאין סובר כן אלא הרי זה כאיסור חדש. וכן דעת הריטב"א.

[אותן נשים צריכות פרישה שלשה חדשים מבעליהן כדי להבחין בין זרע כשר לזרע פסול, שמא נתעברו מביאת-פסול. ופירשו בגמרא שאע"פ שאין הבתולה מתעברת בביאה ראשונה, בבעלו ושנו מתעברת. ובקטנות ושיאין ראויות לילד – אין צריך המתנה באופן זה שאינו שכיח].

כללים וחילוקי דינים בדין 'טעה בדבר מצוה' – מבואר בפסחים עב.

גה. א. כאשר התינוק יונק ועיבוד האם מסכנו, מה יעשו?

ב. ביאה שלא כדרכה באשתו, מהו?

ג. באלו אופנים לא נאמר דין טבילה לאשה משום טומאת-שכיבה?

א. לדברי רבי אליעזר, כל כ"ד חדש שהאם מניקה את בנה, הואיל והריונה סכנה לילד לכך יהא דש מבפנים וזורה מבחוץ. אמרו לו: כמעשה ער ואונן הוא זה [ונחלקו רבי מאיר וחכמים אם משמשת במוך, או משמשת כדרכה ומן השמים ירחמו. כמפורט לעיל יב].

יש מי שפירש שבאמת רבי אליעזר סבר כחכמים שאסור לעשות כן רק כוונתו לומר שאם אינו יכול לפרוש ממנה, יעשה כן משום סכנה (עפ"י משך חכמה וישב לה, ה).

ב. משמע בסוגיתנו שביאה שלא כדרכה אסורה משום השחתת זרע, שכך נהגו ער ואונן והמיתם ה' על מעשיהם הרעים.

א. התוס' הקשו מכמה מקומות שמשמע להתר, ותרצו תרוץ אחד שמדובר שם בלא הוצאת זרע. וכן דעת הרמב"ם (איסורי ביאה כא,ט). ועוד אמר ר"י שאין נחשב כמעשה ער ואונן אלא כשמתכוין להשחית זרע ורגיל לעשות כן תמיד, אבל באקראי בעלמא שמתאוה לדבר ולא כדי להשחית זרעו – מותר (וכן נקט הר"ד יב) כתירוץ זה. וע' גם בתוס' סנהדרין וכתובות לט. ורא"ש בשיטמ"ק שם; טור אה"ע כה ורמ"א. וכן נקט המהרש"ל לעיקר. וע"ע אגרות משה אה"ע ח"א סג, ג וח"ד ע).
ב. ישנה דעה בגמרא (סנהדרין נח) שבן נח שבא על אשתו שלא כדרכה – חייב, שלא הותר לו אלא כדרכה (ודבק באשתו). ורבא דחה זאת.

ג. מיעטו חכמים מדרשת הכתובים שבביאה שלא כדרכה אינה צריכה טבילה משום שכיבה (ואשה אשר ישכב איש אתה שכבת זרע ורחצו במים וטמאו עד הערב). והוא הדין להעראה (שכבת זרע). ורבי יהודה הוסיף למעט כלה מטבילה זו. (הון בנו של רב נחמן שאל האם נאמר שטעמו משום שהתורה חסה על תכשיטי כלה, ורב נחמן פירש לו טעמו לפי שאין אשה מתעברת מביאה ראשונה, ולכך מיעטה משכבת זרע).

א. הלכה כחכמים שהכלה נטמאת בביאתה. ואפילו קטנה שאינה ראויה לעיבור. ודוקא מבת שלש שנים ויום אחד שביאתה ביאה. והמאירי הביא שיש פוסקים כרבי יהודה.
וכל זה כשלא נגעה בה שכבת-זרע מבחוץ שאינה טמאה משום מגע, אבל נגע בבשרה מבחוץ, או שפלטה – לדברי הכל טמאה (עפ"י תוס' וש"ר; ים של שלמה).
ב. יש מדייקים מדברי רש"י שאפילו בהעראה, אם הזריע – טמאה [ומאידך אם גמר ביאתו ולא הזריע – אינה טמאה]. ויש חולקים (ע' שער המלך הל' איסורי ביאה ג,טו; קרן אורה; אבי עזרי הל' שאר אבות הטומאות ה,י').

דפים לד – לה

נו. מה דין הנשים דלהלן לענין שלשה חדשי הבחנה שהצריכו חכמים להמתין מלינשא אחר ביאתן; –
א. קטנה.
ב. בביאת זנות; אנוסה ומפותה.
ג. גירות ומשוחררת – גדולה וקטנה.

א. לפי לשון אחת בדברי שמואל, קטנה בת ישראל צריכה להמתין שלשה חדשים אחר ביאתה כדי להינשא (וכדברי רבי מאיר (להלן מב). ואעפ"י שאינה בת בנים, גזרו בה חכמים אטו גדולה. רש"י ועוד). ואולם בכגון משנתנו שהוחלפו הנשים בשעת כניסתן לחופה, לא גזרו חכמים בקטנות שאינן ראויות לילד מפני שחילוף לא שכיח, ולכן מחזירין אותן מיד לבעליהן. ולפי לשון אחרת אמר שמואל שקטנה אינה צריכה להמתין. ופירשו בגמרא לפי דברי שמואל במקום אחר, שאם היתה נשואה ומיאנה בבעלה – אינה צריכה להמתין (הואיל ואין מיאון בגדולה, אין לגזור בה משום גדולה). ואם נתגרשה בגט – צריכה להמתין [ודלא כרבי יהודה ורבי יוסי (להלן מב)]. והנידון המדובר כאן הוא בביאת זנות; ללשון אחת גזרו אף בזנות [מלבד בגירות ומשוחררת כדלהלן], וללשון אחרת לא גזרו בקטנה, שאין שכיח בה זנות.
גם הפוסקים במפותה גדולה שצריכה להמתין כדלהלן, בקטנה מודים שאינה צריכה להמתין, שזנות בקטנה אינו שכיח (עפ"י מאירי; ריטב"א מג. ריא"ז פ"ד ה"ה).